

ВАУЧЕРНА ПРОГРАМА

Поняття *ваучер* (англ. voucher) – прийшло в освіту з фінансової сфери, в якій означає документ, що підтверджує оплату товарів і послуг, видачу кредиту, отримання грошей тощо. У сфері освіти поняття *ваучер* означає фінансовий документ, наданий державою або приватною особою (організацією), який дає право споживачеві освітніх послуг (учневі, студентові) отримати певний обсяг освітніх послуг за його вибором. За логікою *ваучерних програм* участь держави в освіті громадян обмежується тільки фінансуванням їх освітніх потреб. Отримавши документ (*ваучер*), який є еквівалентом певної суми грошей, батьки учня отримують можливість звернутися до будь-якого провайдера освітніх послуг – державного чи приватного за власним вибором.

Теоретичні основи освітньої політики, яка означала звуження функцій держави в освіті, були розроблені в середині ХХ ст. Нобелівським лауреатом у галузі економіки М. Фрідманом у його програмній роботі “Капіталізм і свобода” (1962 р.). Необхідність переосмислення ролі держави в освіті зумовлена, на думку М. Фрідмана, невідповідністю повноважень, здійснюваних нею у цій сфері (фінансування та адміністрування навчальних закладів), тим функціям, які вона бере на себе у інших сферах життя суспільства в умовах ринкової економіки.

Першими *ваучерними програмами* стали: програма перепідготовки американських ветеранів другої світової війни, яким надавалась певна сума грошей для внесення платні за навчання у закладі за їх вибором, що повинен був відповідати державним стандартам; програма “Матеріально підтримуваних навчальних місць” у Великій Британії, в рамках якої талановитим вихідцям з бідних сімей надавали субсидію для навчання у приватних школах.

В сучасних умовах реалізується цілий ряд державних та недержавних *ваучерних програм* у різних регіонах світу. Найбільш широкими вони є в США. З початку 90-х рр. працює “Програма батьківського вибору в Мілуокі”, призначена для навчального округу з великим відсотком афро-американського населення та школами з низькою успішністю, проблемами з дисципліною та високим рівнем відсіву учнів. До числа державних належать такі ваучерні програми: у Клівленді, що діє з 1996 р.; у Пуерто-Рико, де у 1998 р. було виділено 72,3 млн. дол. державних грошей на навчання дітей з дошкільного до старшого шкільного віку у будь-якій школі за вибором батьків; у Флориді, де у 1999 році було прийнято рішення про призначення 170 000 стипендій розміром 4 000 дол. кожна. Ще у десяти штатах та у м. Нью-Йорк ваучерні програми знаходяться на стадії запровадження.

Рух приватних *ваучерних програм* є в США значно більш широким і активним. У 1999 р. приватні *ваучерні програми* існували вже у 41 місті на території усієї країни. Учасниками програм є вихідці з бідних сімей і переважно представники расових та національних меншин. Більшість програм фінансується з кількох джерел. У 1997 р. вперше була організована загальношкільна програма, за якою всім учням однієї державної школи з низькою успішністю у м. Олбані (штат Нью-Йорк) була надана можливість альтернативного вибору навчального закладу. У 1998 р. була створена перша загальноокружна *ваучерна програма* (округ Еджвуд, м. Сан-Антоніо, штат Техас), на яку благодійною організацією було виділено 50 млн. дол. У тому ж році двома спонсорами було передано 100 млн. дол. на заснування національної програми “Children's Scholarship Fund” (CSF) – стипендіального фонду навчання дітей з бідних сімей у більш ніж 40 містах у трьох штатах країни. У 1999–2000 навч. році фонд CSF надав 40 тис. стипендій на загальну суму 170 млн. дол.

Державні *ваучерні програми* викликають активний опір опонентів, які протестують проти інвестування державних коштів у приватні навчальні заклади, що призводить до недофінансування державних шкіл, тим паче фінансуються релігійні школи, що суперечить американській Конституції.

Поняття *ваучер* увійшло в українську педагогічну науку у 90-х рр. ХХ ст. в контексті порівняльно-педагогічних досліджень зарубіжних освітніх реформ.

А. Сбруєва

Бібліографія:

Сбруєва А.А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.): Монографія. – Суми: ВАТ “Сумська обласна друкарня”. Видавництво “Козацький вал”, 2004. – 500 с.

Herburn C.R. The case for school choice: Models from the United States, New Zealand, Denmark and Sweden. – Vancouver, B.C. (Canada): The Fraser Institute, 1999. – 40 p.